

KAMBODZSA

Írta: BARNA ANDRÁS képek: JURÁK ZSOLT

Ha a nyakamba akarnám venni a világot, akkor minden bizonnyal csak az utolsó úti céljaim egyike lehetne Kambodzsa, de talán azt is meg merném kockáztatni, hogy eszembe sem jutna ez az ország. Nem gondolom, hogy a megállapításom általános érvényű, de szinte majdnem biztos vagyok abban is, hogy ezzel a hozzáállással nem vagyok egyedül. De mint oly sokszor, ezúttal is bebizonyosodott Jurák Zsolt utazási tanácsadónk jóvoltából, hogy Kambodzsa esetében is félre kell tenni a valós vagy vélt félelmeinket és előítéleteinket. Még akkor is, ha a 20. század második felének véres történelme, a Pol Pot rezsim alaposan lerontotta az ázsiai ország megítélését.

Kambodzsáról elsősorban a hetvenes évek híradásai jutnak eszembe. Bár ez idő tájt még leginkább csak a szünidei matinék kötöttek le, ha olykor belefutottam az esti híradóba, akkor abban Vietnám és Kambodzsa szörnyű eseményei egészen biztosan benne voltak. Ráadásul ekkor még mindent csak fekete-fehérben sugároztak, ezért valahol nem csoda, ha a térségről enyhén szólva is borús emléképeim maradtak.

Hogy őszinte legyek, csodálkoztam is Zsolt kambodzsai felvetésén, ahogy azon is, hogy utazási tanácsadónk már legalább tíz alkalommal járt már ebben az országban. Látogatásai tehát túlmutattak a kalandkeresésen, mégpedig azért, mert itt mindig van valami újabb felfedeznivaló – mondja. Talán ez az oka annak, hogy a cikkhez kétszáznál is

Barna András: Miért menjek Kambodzsába?
Jurák Zsolt: Azért, mert nagyon szép ország, és noha kis túlzással egy hét alatt be lehet járni, egy igazi kalandtúra, mindemellett van szép fehér homokos tengerpartja is, szóval tökéletesen ki lehet kapcsolódni. Ha nem feltétlenül ez utóbbi a cél, akkor önmagában Kambodzsába

nem érdemes elutazni, de kihagyni sem lehet, mert igazi kuriózum. Éppen ezért az ide látogató turisták zöme kombinálja ezt az országot Laossal, Thaifölddel vagy Vietnámmal.
A bevezetőmben is megemlítettem, hogy te már tízszer is megfordultál itt. De miért utaztál ide ilyen sokszor?
A látnivalók vonzottak. De betartottam a fokozatosság elvét: először három, aztán öt, majd hét napra mentem, és mindig összekötöt-

tem valamelyik másik országgal. Később azért tolódtak ki a látogatásaim, mert mindig fel lehet fedezni újabb és újabb dolgokat. Egyébként a Kambodzsába utazóknak nem is a főváros az első számú úti céljuk, hanem Siemreap és Angkor ősi épületegyüttesei, amelyek, ha máshonnan nem, a Tomb Rider című filmből mindenki számára közismertté válhattak. Amikor a képeimet válogattam, akkor óriási kontrasztot láttam az első és az utolsó utazásaim között,

mert mára gyönyörűen ki van építve ennek a helynek a környezete. Amikor anno újra felfedezték, szó szerint le kellett fejteni róla az őserdőt, 200 négyzetkilométeren tisztították ki a területet a feltárásakor. Egy-két helyen azonban meghagyták azokat a hatalmas gyökereket, amelyek az évszázadok során keresztül-kasul átszőtték ezeket az épületeket. A legenda szerint Angkort elveszett városnak hitték, ám ez valóban csak legenda, a vörös khmerek tudtak a léte-

zésről, sőt egy időben a kisebb épületeket földművesek lakták. Az újbóli felfedezését egy bizonyos Henri Mouhot-nak köszönhetjük, és bár nem ő volt az első európai, aki megtalálta, de ő adott először hírt róla.
Egyébként két dologról híres vagy hírhedt Kambodzsa: az egyik az említett Angkor, a másik pedig a Pol Pot rendszer véres és gyötrelmes időszaka, amelynek emlékét ma már nagyon sok kegyhely őrzi.
Bennem is egy borús kép él erről az országról.

Rengeteg film készült a Pol Pot rezsimről, talán a legemblematisabb közülük a Gyilkos mezők (*The Killing Fields*). A helyszín egyébként közvetlenül a főváros, Phnompen mellett található. Mementóként meghagyták azokat az óriási krátereket, ahová ezrével ölték bele az embereket a vörös khmerek. A halottak emlékét a Toul Sleng múzeum is őrzi. Az egykori háromemeletes középiskolát szintén a vörös khmerek alakították át börtönné és tulajdonképpen vesztőhellyé is. Elképesztő és drámai helyszíneket lehet látni, amelyeket meghagytak az eredeti mivoltjukban, és persze fotókat is a rezsim kegyetlen és szadista tetteiről. Egy biztos: kell ide egy ideg-

rendszer, ha valaki végig akarja nézni. Az országban számos helyen találkozni emlékhelyekkel. A legutóbbi utazásom alkalomával Battambang tartományba is ellátogattam, ahol szintén van egy emlékhely, egy hegy tetején egy nagy barlanggal, amit szintén vesztőhelynek használtak, és a környezetében az utókor szobrokba formálta az ott történt rémtetteket.

Ez az időszak nagyon beleégett a kambodzsai történelembe, hiszen a mostani generáció szüleit valamilyen szinten érintették a vörös khmerek vérengzései. Egyébként az említett Gyilkos mezők című filmet például a sziemreapi szállodánk mozitermében minden este le is vetítették azok számára, akik kicsit jobban bele akartak látni Kambodzsra történelmébe.

Ez a kegyetlen múlt mennyire érezhető az utca emberén?

A legkevésbé sem lehet érezni rajtuk, kedvesek, mosolygósak, mint amilyenek általában

az ázsiaiak. Ugyanakkor ezek a helyek megke-
rülhetetlenek, ha ide látogat az ember, de ezek
voltak Kambodzsza szomorú részei.

**Adj magát, hogy megmutasd az ország
jobbik arcát.**

Phnompenben, a fővárosban mindenképpen
érdemes elidőzni, hiszen a csodálatos tereket és
a gyönyörűen felújított királyi palotát minden-
képpen meg kell nézni. Ugyanakkor az ország-
ban nem a főváros a nagy „attrakció”, hanem
az említett Sziemreap. Én voltam többek kö-
zött hajós út keretében is Kambodzsában, ami
Sziemreap mellől indult, és végighaladt a vidéki
Kambodzsán. A hajó időnként kiköt, ki lehet
szállni, és akkor az ember azonnal belecsöppen
a vidéki élet mindennapi valóságába. Az egyik
ilyen megállónál elvittek minket ökrös szekérrel
egy falusi iskolába is. Elmondani nem tudom

azt szeretetet, ahogy ezek a gyerekek
fogadtak minket, fürtökben lógtak
rajtuk. Nagyon felemelő és egyben megható
élmény is volt. Ezen a hajóúton jutottunk el
olyan falvakba is, ahová egyébként hétköznapi
turistaként egészen biztosan nem jut el az ember,
hiszen messze van mindentől, egy izolált helyen,
és ide csak úgy juthat el az ember, ha egy meg-
felelő helyi idegenvezető neki ezt megszervezi.
Mindenképpen megérte, mert az a három nap,
amíg ez az út tartott, egy életre szóló élményt
adott.

Milyen volt maga a hajó?

Egy vietnámi illetőségű hajótársasággal vol-
tunk, a Jahannal. A folyami hajók mindig exk-
luzívak, ez is az volt, annak ellenére, hogy nem
túlzottan nagy, talán 10-11 szoba volt rajta. De
a személyzet olyannyira odafigyel az utasokra,
hogy amikor felszálltunk, akkor például a cipő-
inket elvitték és kipucolva hozták vissza, és ez

csak egy példa a tökéletes kiszolgálásra. Az úti
élményeken túl elmondhatom, hogy ezen a ha-
jón a mai napig is élő barátságokat kötöttem.

Bár azok az idők már elmúltak, de koráb-
ban hajóval utazni biztonságosabb volt, mint
a szárazföldön. Ma már nincs ilyen probléma,
legutóbb én is így mentem már a fővárosból
Sziemreapbe. Az odáig vezető út egyébként
teljesen eseménytelen, egy hely kivételével: egy
olyan faluban jártunk, ami arról vált ismert-
té, hogy „extrém állatokat” sütnek-főznek és
szolgálnak fel, például ilyen a tarantula pók is,
amit egy édes-savanyú mártásban készítettek el.
Ezekhez képest a hernyók és minden más tücsök
és bogár egészen normálisnak tűntek. Az ottani
emberek azt mesélték, hogy az elnyomás idősza-
kában kényszerültek rá ezekre a vad és extrém
ételekre. Ugyanis a falvakat felégették, termelni,
állatokat tartani nem tudtak, és csak ily módon
jutottak fehérjéhez.

**Nem minősíteném a kényszer szülte
gasztronómiát, de érdekel, milyen volt a
tarantula.**

Botrányosan rossz. Én a lábával kezdtem, de
a potroháig nem jutottam el, mert annyira gusz-
tustalannak találtam.

**Ott tartottunk, hogy ez volt az egyetlen
látónivaló Sziemreapig.**

Nagyjából hat órát buszoztunk Sziemreapig,
ez tulajdonképpen Angkor kapuja, és ekkor itt
volt a szállásunk is. Angkorra legalább két napot
rá kell szánni ahhoz, hogy mindent meg tudjon
nézni az ember. Egyébként ahhoz képest, hogy

Kambodzsában milyen olcsó, itt a belépőjegyeket igen borsos áron adják. A háromnapos jegy akkor 65 dollárba került, ami több, mint az idegenvezetés díja. Ez utóbbi kikerülhetetlen, hiszen egy városnyi területről beszélünk, aminek csak úgy nem lehet nekivágni, pontosabb nem érdemes. Csodálatos az egész, nyilván nekem a Tomb Rider forgatási helyszíne tetszett a legjobban, ahol a teret behálózták a gyökerek. Sajnos a Pol Pot rezsim alatt rengeteg szobrot lefejeztek, rengeteg templomot megsemmisítettek, elképesztő pusztítást végeztek. Elkéserítő a látvány és a tudat, hogy amit a természetnek évszázadokon át nem sikerült elpusztítania, azt egy rezsim két-három év alatt megtette, vagy legalábbis hatalmas károkat okozott.

A legutóbb kambodzsai utamon arra kértem az utazási irodát, hogy az eddig látottakon kívül vigyenek el olyan helyekre is, vagy legalább javasoljanak olyat, ami korábban nem volt turistalátványosság, vagy tipikusan nem számított annak. Ennek köszönhetően utaztam egy úgynevezett bambuszvonaton is. Az bambuszvonat ötletét – mint oly sok minden másét is az országban – szintén a kényszer szülte. Mivel a háború óta vidéken nem járnak vonatok, ezért a szállítást egy öszvérmegoldással próbálták megkönnyíteni. A jármű egyszerűbbnél is egyszerűbb: néhány négy kerékre rögzített pallóból áll össze, a szerkezetet pedig egy benzinmotor hajtja. Kipróbáltam. Ugyan nem volt egy sín-

kanszen, de ahhoz viszont elég gyorsan ment, hogy féljek rajta, hiszen körben nyitott volt és kapaszkodni sem lehetett semmibe. Mivel csak egy sín pár van, ha két vonat szembetalálkozik egymással, akkor szét kell szedni azt, amelyiken kevesebben ülnek. Így járt a mi vonatunk is, szét kellett szedni, meg kellett várni, míg elmegy a másik, és utána újból összerakni.

Egyébként ezen a vidéki úton egy nagyon szimpatikus idegenvezetőnk volt, akit megkértem, hogy vezessen be a környék gasztronómiájába is, már ha van ilyen.

Rosszat sejtetek...

Én egészen addig nem sejtettem, amíg el nem mesélte, hogy az itteni emberek előszeretettel

tel fogyasztanak patkányt. Utunk alatt egy sor olyan „étkezde” mellett haladtunk el, ahol kizárólag csak grillezett patkányokat készítettek.

Bevállaltad?

Azt gondoltam, hogy itt az ideje ennek is. Az íze nagyjából a csirkehúsról hajaz, ugyanakkor csak a combján van ehető mennyiség, az állat többi része tiszta csont. A kutyák tehát mindenképpen jól járnak. De hogy mondjak valami jót is: nem ez jellemzi Kambodzsában a gasztronómiáját, ugyanis az országnak elképesztően finom a konyhája. Siemreapben van egy kedvenc helyem, oda mindig elmegyek, ha itt járok. Egy idősebb bácsi a „séf”, és mindent, amit wokban meg lehet csinálni, ő mesteri módon elkészít.

ellentétben Thaifölddel, ahol egyre ritkábban. Idehaza is volt ilyen, ha jól emlékszem, de már régen nem találkoztam vele. Pont azért, mert nagyon szeretem az ottani konyhát, ezúttal elmentünk egy főzőiskolába is.

Sziemreapben van egy utca, amit Pub Streetnek hívnak, és ahol óriási az éjszakai élet, hiszen Angkor miatt rengeteg a turista. Itt van a masszázsoktól kezdve a szórakozóhelyekig minden. Egymást érik

Mindez két dollárba kerül, amiért nemcsak fantasztikus ételt kap az ember, hanem rendesen jól is lakik.

Ha már így felhoztad, ejtsünk szót arról is, hogy általánosságban milyen a kambodzsai konyha. Jellemzően olyan, mint a többi ázsiai országban?

Igen, kicsit hasonlít mindenre, ugyanakkor mégis megvan az egyedi íze. Például imádom

a curryket, amit itt biztosan kókuszdióban szolgálnak föl, vagy a különféle sült rizseket is, ezeket pedig egy ananászban szervírozzák. De nemcsak a körítés pazar, hanem az ízek és a mennyiség is. Ha az ember megeszik egy ilyen ananászos sült rizst három dollárért, utána egészen biztosan nem fog mást kérni. Amit még nagyon szeretek, az a thai fagyí, amit egy jégla-pon készítenek el, az itt még sok helyen elérhető,

a különböző kategóriájú hotelek, ahol még egy ötcsillagos is simán megfizethető árú, ahogy az éttermek is. Szóval itt a szegény ember is gádzagnak érezheti magát, hiszen ha valaki nagyon be akar kajálni, akkor ezt tíz dollárból simán megteheti. Persze Kambodzsában is lehet jó drága éttermekben enni, mi is kipróbáltunk egy ilyet, nagyon finom volt itt is minden, és a hatalmas választékban még tatárbifsztek is szerepelt

az étlapon. Ennek ellenére azt gondolom, hogy az utcai street foodoknál nem kell jobb.

Ha Siemreapben megnéztünk és megettünk mindent, merre vegyük az irányt?

Sziemreaptól nem messze terül el a Tonle Sap tó, amin rengeteg úszó bambuszsziget van, némelyike kisebb város nagyságú, áll rajtuk katolikus és buddhista templom, iskola, szó-

val szinte minden. Az emberek itt jellemzően a halászatból élnek, de ha nem találják meg a számításukat, vagy nincsen elég hal, akkor egyszerűen továbbállnak. A szigetekre hajóval lehet eljutni, mi is béreltünk egyet, a kölcsönző legjobbját, amit ők VIP-nak neveztek, de semmivel sem volt másabb, mint a többi, legfeljebb újabb volt.

Most először mentem el viszont egy kambodzsai cirkuszba, ami inkább egy akrobatikus performance, mint a klasszikus értelemben vett cirkusz, állatokkal. Mivel az árak itt is nagyon barátiak, ezért a VIP szektorba váltottam meg a jegyemet, amihez járt egy palack hideg víz, egy legyező, de ami talán a legjobb volt benne, hogy mögöttünk volt a klíma. Maga az előadás

fantasztikus volt, ezért mindenkinek ajánlom, aki rászánja magát egy kambodzsai útra, hogy iktasson be egy ilyen cirkuszi programot is, mert ez szintén egy olyan kuriózum, amelyet máshol nem lát az ember.

Az interjú elején azt mondtad, hogy nemcsak a kalandvágók és kihívást keresők országa Kambodzsza, hanem azoké is, akik pihenni vágnak.

A történelmi részek után mindenképpen érdemes ellátogatni a tengerpartra. Nagyon szép fehér homokos részeket találunk itt, meg merném kockáztatni, hogy például Szihanukvil és környéke szinte a Maldív-szigetekkel vetekszik. Itt több kis sziget is van hatalmas luxusszállodákkal, ahol 4-500 dollár egy éjszaka, de vannak itt villák és víz fölé épített bungalók is. Tehát aki luxussyaralásra vágyik, ahol akár komornyik is jár a szobához, azt is megtalálja Kambodzsában.

Szinte minden beszélgetésünkben megemlíted, hogy ebbe vagy abba az országba miért térsz vissza. Kambodzsában immáron tíz alkalommal voltál, miért mentél ennyiszer vissza?

Részben azért, mert mindig találtam valami olyat, amit meg akartam nézni. Például amikor márciusban legutóbb ott jártam, akkor elég szép listát állítottam össze. Fel akartam ülni a

bambuszvonalra, fel akartam menni arra a helyre, ahol Pol Pot rezsim áldozatainak állítottak szobrokat, és persze kíváncsi voltam a cirkuszra és a főzőiskolára is. Most már elég sok mindent láttam, megismertem ahhoz ebből az országból, hogy a privátban utazók számára is tudjak a kötelező látnivalókon kívül más programokat is ajánlani. Hozzá kell azonban tennem, hogy Kambodzsza sem való mindenkinek, hiszen aki ide elmegy, nagyon sokszor összefut a történelem lenyomataival. Tehát én inkább a ka-

landvágóknak, izgalmakat kedvelőknek ajánlom ezt az országot. De most is azt mondom, mint a beszélgetésünk elején, hogy érdemes körút keretében – mondjuk Vietnámmal, Thaifölddel, Laosszal – kombinálni egy kambodzsai látogatást.

Sokszor szóba került a pénz és az is, hogy itt nem kell túl nagyra nyitni a pénztárcát – eltekintve a luxusszállodáktól – ahhoz, hogy jól érezzük magunkat. Mennyire kell kinyitni, ha el akarunk tölteni itt mondjuk egy hetet?

Ha valaki privátban szeretne utazni, úgy, hogy van külön sofőr, idegenvezető, akkor fejenként

nagyjából 800 dollárba kerül. Ha valaki nem akar ennyire személyre szabott szolgáltatást, akkor a feléből ki tud jönni – plusz a repülőjegy.

A magam részéről továbbra is javaslom, hogy Kambodzsát egy körutazás keretében érdemes megnézni, főleg annak, akinek mondjuk csak két hete van. Erre a két hétre fel lehet építeni egy olyan programot, amiben kétszer soha nem leszünk egy helyen, és minden fontosabb látnivalót meg tudunk nézni, amit a környező országok valamelyikében és Kambodzsában kell.